

Un repaso á Sada lendaria

Manuel Dans

A vila de Sada e mailas entidades de poboación que conforman a súa freguesía posúe un corpo lendario que pola súa densidade e contido a conectan coa Galicia máis enxebre e rural, a mesma á que pertencía antes de que a expansión da Coruña a incluíse na súa área de influencia. Así, o castro de Samoedo encargárase de delatar a omnipresencia dos nosos mouros, seres que moitos autores identifican cos elfos centroeuropeos e tema cuxa extensión precisaría dun traballo á parte. Mais sobre todo cómpre chama-la atención verbo da existencia dunha entrada ó Outro Mundo nunha cova de Fontán, dun monte en Riobao no que se celebraban aquelarres e dunha misteriosa cidade que por mor dun diluvio quedou asolagada por baixo das augas das Brañas.

A cova dos laios

Contra a fin do séc. XIX a maldición que pesaba sobre a furna de Morazón aínda gozaba de moito predicamento entre a poboación de Sada e Fontán. Así o contaría máis tarde o escritor sadense Manuel Lugo Freire cando de neno escoitaba da boca dos vellos narrar aquela historia

que, segundo el, “moito me tiña privado do sono”. A Covadanza, unha cova mariña que a pacencia milenaria do mar foi perfurando na rocha do can-

til que sostén os restos do castelo de Fontán estaba considerada nada menos que unha entrada ó mesmo inferno. Do seu bandullo escuro bulían cara a fóra laios atormentados, queixumes e saloucos que escorrentaban até ós animais que se lle achegaban. Se alguén se atrevía a investigar no seu interior era recibido por un vento repentino e xeado que lle apagaba o o candil na man. Contan que nunha ocasión un mozo afouto e decidido meteuse na furna levando unha candeia de cera virxe; que así que andou un pouco decubriu unha ara negra e, sobre ela, un cruceiro cun cristo que sangraba; así que pousou a vela enriba de imaxe o cristo acougou e a cova quedou desen-

cantada de vez. Para mitólogos como A. Reigosa, X. Miranda ou X.R. Cuba, a lenda da Covadanza é unha descarada cristianización dun antigo tema pagán: o do Outro Mundo ou Mundo dos Mortos e as súas portas de acceso. O propio nome “Morazón” está emparentado cos nomes de antigas deusas neolíticas da morte como Mórigan ou Morgana que logo herdarian os pobos celto-atlánticos.

Culto ó demo

Na poboación de Riobao érguese o monte de Alexandre, lugar onde ó parecer existiu unha vella mina que xa explotaban os fenicios antes de seren substituídos nese labor polos celtas, constructores dun pequeno castro cuio foxo defensivo, aínda visible, dá nome ó veciño enclave da Quenlla. No curuto do monte atópase chantado un croio de seixo que recibe o nome da Pedra das Agullas, da que se dicía non se podía tocar so pena de enfermarse e morrer no prazo de nove días, e profecía que alguén con peito dabondo demostrou ser falsa. Non debe estrañar escoitar tan lúgubres historias dunha paraxe que foi ata ben entrada o séc. XIX a elixida polas meigas de Sada para celebraren os seus parlamentos, reunión tamén coñecida como aquelarre e que estaba presidida por un demo ou o Demo en persoa. Segundo recolle Eugenio Carré Aldao para a obra "Xeografía Xeral de Galicia" este demo tiña o seu acubillo no labrusco e despoboado lugar de Veloi, situado no camiño entre as aldeas de Riobao e Souto. En realidade, os ritos que a Igrexa chamaba demoníacos non eran máis que a sorprendente pervivencia no tempo de antigos ritos pagáns.

Cidade asolagada das Brañas

Durante o paleolítico final a humanidade acadaba o seu grao máximo de desenvolvemento técnico e demográfico coñecido ata entón, cando de súpeto aconteceu a nivel mundial algo tan terrible que houbo de recuar de tódolos eidos conquistados: é a época coñecida como "marasmo mesolítico". Os investigadores que se ocuparon da historia da Atlántida sitúan aquí precisamente a data da súa destrución e afundimento no océano, provocando a seguir unha cadea de desastres de dimensións planetarias que traumatizaron ós nosos antergos. É nesta época, hai 10.000 anos, onde nacerá o mito das cidades asolagadas. Galicia está inzada de lagoas e zonas costeiras das que se abofella existían cidades

antes de que unha maldición as mergullase mediante un diluvio ou por unha crecida fatal da marea. É así como aqueles remotos devanceiros nos trataron de explicar o que daquela acontecera, cunha metáfora con fasquía de lenda. Engaden, empregando parábolas, que o castigo vén dado polo egoísmo e a ruindade dos seus habitantes ¿Significa isto que os atlantes eran ou se volveron malvados? ¿Que, se cadra, se aniquilaron nunha guerra? ¿Ou foi por abusar dos recursos da terra? Sexa como for a Atlántida sadense atópase nas Brañas, humidal de enorme valor ecolóxico e arqueolóxico creado pola confluencia dos ríos Maior e da Ponte e ampliado despois polas excavacións das telleiras.

ILUSTRACIONES: LUIS OTERO